

Column

Maarten Eysker

Redt de huisdierhorzels

Horzels zijn fraaie grote vliegen. Desondanks hebben ze vanwege de obligaat parasitaire levenswijze van de larven geen prettige reputatie. Gruwelverhalen over mensen die – als dank voor het aangename verpozen in tropisch Amerika – thuis komen met een larve van *Dermatobia hominis* onder de huid, maken ze ook niet populair. Bovendien worden horzels er vaak ten onrechte van beschuldigd te steken. Uiteraard gaat het dan om dazen, trouwens ook prachtige vliegen.

Eigenlijk veroorzaken volwassen horzels bij hun gastheren alleen onrust. De maden worden meestal zonder probleem getolereerd, ondanks hun grootte en soms 'enge' locaties bij de gastheer, bijvoorbeeld het ruggenmergskanaal zoals bij *Hypoderma bovis*. De vraag is dus waarom horzels eigenlijk bestreden zouden moeten worden. Welnu, ruim 70 jaar geleden liep een Engelse parasitoloog langs de witte klippen van Dover. Plotseling sloegen de jaarlingen (jonge koeien van één jaar oud) rondom hem op hol. Eén dier viel in zee en een tweede brak een poot. De volgende ochtend zette de parasitoloog zich achter zijn bureau en berekende de economische schade als gevolg van één runderhorzel, de kosten van een dode jaarling en een noodslachting. Dit vermenigvuldigde hij met het geschatte aantal runderhorzels in Groot-Brittannië en hierbij werden de kosten van huidschade als gevolg van horzelbulten opgeteld. Hij schreef een artikel dat vervolgens gepubliceerd werd in een vooraanstaand tijdschrift. Iedereen was zeer onder de indruk en het was duidelijk dat deze zeer schadelijke parasieten bestreden moesten worden.

Afdeling Klinische Infectiologie, Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht

In Nederland werd de bestrijding na de Tweede Wereldoorlog zeer voortvarend aangepakt door de runderhorzelbestrijdingscommissie, waarbij handig gebruik werd gemaakt van de cycli van de twee soorten, *H. bovis* en *H. lineatum*. In de winter is de gehele populatie namelijk te zien als 'horzelbulten' onder de rughuiden van runderen. De vrouwtjes zetten in de zomer de eieren af op de haren, *H. bovis* één per haar en *H. lineatum* meerdere per haar. Na enkele dagen komen de larven uit en dringen door de huid om vervolgens naar het ruggenmergskanaal (*H. bovis*) of de submucosa van de slokdarm (*H. lineatum*) te trekken. Vandaar gaan ze in de winter naar de

rughuid. Via de toenmalige provinciale locaties van de Gezondheidsdienst voor Dieren werden alle rundveebedrijven jaarlijks bezocht en alle runderen gecontroleerd. Werden horzelbulten aangetroffen, dan was de boer verplicht de horzels te bestrijden. Binnen enkele jaren waren runderhorzels in Nederland uitgeroeid, behalve in de grensstreken met Duitsland en België. Alleen in Denemarken werden horzels namelijk destijds op vergelijkbare manier bestreden. Elders beperkte men zich tot wetenschappelijk onderzoek. De jaarverslagen van de Gezondheidsdienst voor Dieren in Groningen bevatten tot laat in de zeventiger jaren een kaartje met evenwijdig aan de grens met Duitsland lopende lijnen. Deze toonden de afnemende infectiegraad van hoog in het Oosten naar horzelvrij in het Westen.

Pas tijdens de laatste decennia zijn runderhorzels ook in andere landen georganiseerd bestreden, waarbij mede gebruik werd gemaakt van de zeer hoge effectiviteit van macrocyclische lactonen (ML), zoals bijvoorbeeld ivermectine. Op het ogenblik is België het enige land in Noordwest-Europa waar runderhorzels nog volop voorkomen, langs de grens in Zuid-Nederland dus ook nog steeds. De toename van het gebruik van de ML tegen worminfecties bij volwassen runderen in België, zal waarschijnlijk ook daar leiden tot een afname van horzelinfecties.

... eigenlijk veroorzaken volwassen horzels
bij hun gastheren alleen onrust ...

Hoe zit het met de andere huisdierhorzels in ons land en in Europa? De neushorzel bij het schaap, *Oestrus ovis*, komt voor in ons land maar is zeer zeldzaam. In delen van Zuid-Europa is hij nog algemeen. De geitenhorzel, *Przhevalskiana silenus* is beperkt tot Zuid-Europa. Van de drie kosmopolitische maaghorzels bij paardachtigen is alleen *Gasterophilus intestinalis* in ons land algemeen. Beide andere soorten, *G. nasalis* en *G. haemorrhoidalis*, worden hier bij mijn weten de laatste decennia niet meer gezien. De andere drie *Gasterophilus*-soorten zijn vrijwel alleen te vinden in sommige delen van Zuid-Europa, Rusland en Zuid-Centraal-Azië. Van de drie neushorzels bij het paard zijn in Europa *Rhinoestrus purpureus* en *R. usbekistanicus* gevonden, beide in Zuid-Italië. Overigens gaat het in ons land gelukkig goed met de horzels van herten. Ze worden uiteraard niet bestreden. Bovendien zijn herten, vooral de ree, tegenwoordig veel talrijker dan enkele decennia geleden. Voor de horzels bij huisdieren is echter overal in Europa een verschraving van de biodiversiteit te zien. Zelfs in Noord- en Midden-Italië zijn de 'zeldzame' soorten vrijwel niet meer te vinden. Alleen in Zuid-Italië komen alle genoemde horzels bij paarden, runderen, schapen en geiten nog in redelijke mate voor. De suggestie van Domenico Otranto, parasitoloog bij de Veterinaire Faculteit van de Universiteit van Bari, om in Zuid-Italië een biodiversiteitsreservaat voor horzels in te richten, verdient daarom ondersteuning.

Deze beeldschone vliegen dienen niet met uitroeiing bestraft te worden omdat ze schade aan hun gastheren bezorgen. Ook parasieten hebben recht van leven.

Maarten Eysker is voormalig medewerker van de Universiteit Utrecht (Faculteit Diergeneeskunde)